

İntihal | Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.
| This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

İDARE HUKUKU ÖĞRETİMİNDE BİLİM KURGU ESERLERİNİN KULLANILABİLİRLİĞİ

THE APPLICABILITY OF SCIENCE FICTION FOR TEACHING ADMINISTRATIVE LAW

Dr. Aslıhan Deniz Bilgehan*

ÖZ

İdare hukuku, birey ve toplum yaşamında hayati önem arz eden esaslar içermektedir. Bu açıdan hukukçular ve idare hukukuyla ilgili diğer meslek mensupları için idare hukuku içeriğinin anlaşılabilir ve akılda kalıcı kılınması önem taşımaktadır. İdare hukukunun öğretimini veya anlaşılmasını zorlaştıran çeşitli hususlar bulunmaktadır. İlk olarak, idare hukukunun bazı özellikleri bu zorluğa neden olabilmektedir. İdare hukuku dinamik bir yapıya sahiptir ve özellikle Türk hukukunda bir anda köklü değişikliklerle karşılaşabilmektedir. Öğrencilerin, köklü değişiklikler geçiren bir bilim dalını anlaması kimi hallerde zorlayıcı olabilir. Üstelik hukuk öğrencilerinden eleştirel düşünmesi de beklenabilmektedir. Hem değişiklik geçiren bir bilim dalının temelini meslek hayatında uygulayacak biçimde kavramak hem de bu değişiklikleri eleştirel biçimde değerlendirmek özellikle liseden henüz mezun olan genç öğrenciler için meşakkatli olabilir. Bu nedenle idare hukuku öğretimini geliştirmek amacıyla farklı yolların araştırılması faydalı olabilir.

Farklı ülkelerin hukuk sistemlerindeki çalışmalarda, bilim kurgu eserlerinin hukuk derslerinde sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir. Öğretim elemanları, derslerinde uyguladıkları bu metodu raporlayarak hukuk dersinin öğrenciler için daha anlaşılır olduğunu ortaya koymuşlardır. Türk idare hukukunda da bu metodun katkısı olup olamayacağına dair oluşan soru, bu makalenin yazılmasına yol açmıştır. Öncelikle bilim kurgu eserlerinin önerilmesine neden olan ihtiyaçlar açıklayıcı biçimde ortaya konmuştur. Ardından idare hukukunda kullanılabilecek bilim kurgu eserlerinin niteliklerinin ne olması gerektiğine dair çalışılmıştır. Buna göre eserler, idare hukuku müfredatını ilgilendiren konular içermeli ve öğrenciyi tartışmaya sevk edebilmelidir. Uygulama örneklerinde bu nitelikleri sağlayan iki eser üzerinden kısa bir değerlendirme yapılmıştır. Nihayetinde bilim kurgu eserlerinin, idare hukuku konularıyla doğrudan ilişkilendirilebilmesinin mümkün olduğu tespit edilmiştir. Farklı hukuk sistemlerinde farklı hukuk dallarında yaşanan örneklerde olduğu gibi idare hukukunda bilim kurgu eserlerinin kullanımının da öğrenci bakımından bilgileri daha anlaşılır kılma imkanı olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: bilim kurgu, idare hukuku müfredatı, hukuk öğretimi, öğrencinin ihtiyacı, teknolojik gelişmeler.

* Avukat, İstanbul Barosu.

0000-0003-3737-5909 asbilgehan@outlook.com

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under Attribution-NonCommercial 4.0 International.

ABSTRACT

Administrative law contains essential principles that are of vital importance in the lives of individuals and society. From this perspective, it is important for lawyers and other professionals involved in administrative law to make the content of administrative law understandable and memorable. There are various issues that make the teaching or understanding of administrative law difficult. First, some characteristics of administrative law can cause this difficulty. Administrative law has a dynamic structure and, especially in Turkish law, can undergo radical changes at any moment. It can be challenging for students to understand a field of study that undergoes radical changes. Moreover, law students are expected to think critically. Both comprehending the fundamentals of a field of study that undergoes changes in a way that can be applied in professional life and critically evaluating these changes can be particularly challenging for young students who have just graduated from high school. Therefore, it may be beneficial to explore different ways to improve the teaching of administrative law.

Studies on the legal systems of different countries have found that science fiction is often used in law courses. Teaching members have reported that this method makes law courses more understandable for students. The question of whether this method could be beneficial in Turkish administrative law led to the writing of this article. First, the needs that led to the recommendation of science fiction works were explained. Then, the qualities that science fiction literature suitable for use in administrative law were examined. The works should contain topics related to the administrative law curriculum and should encourage students to engage in discussion. A brief evaluation was made based on two works that meet these qualities in the application examples. Ultimately, it was determined that science fiction literature can be directly related to administrative law topics. As in examples from different legal systems and different branches of law, it is thought that the use of science fiction works in administrative law can make information more understandable for students.

Keywords: science fiction, administrative law course, legal education, student needs, technological developments.

GİRİŞ

Hukuk fakültelerinde, idare hukukunun temel esasları öğretilir. Bu temel esaslar arasında idarenin görev ve yetkileri ile sorumluluğu önemli bir yer tutar. İdare, Anayasa¹ m. 5 gereğince, kişinin temel hak ve hürriyetlerini hukuka aykırı biçimde sınırlandıran sınırlayan engelleri kaldırmak ve insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamakla yükümlüdür.

İdarenin görevlerini gereğince yerine getirmemesi halinde telafi edilmesi imkansız zararların doğması ihtimal dahilindedir. Örneğin, yapı denetimleriyle ilgili görevler, mevzuatın öngördüğü haliyle ifa edilmediği takdirde insanların ölümleriyle sonuçlanan olaylar yaşanabilmektedir. Özellikle ülke çapında yaşanan felaketlerin ağır yıkımlar yaratmaması için idarenin görev ve yetkilerini yerine getirmesi gereğinin başta idarenin personeli ve hukukçular olmak üzere tüm toplum tarafından içselleştirilmesi gerekir. Bu gereklilik, insan hayatı için kritik hale gelmiş olan idare hukuku öğretiminin geliştirilmesiyle sağlanabilir.

Nitekim hukuk öğretimi, hukukçuya içinde bulunduğu toplumun işleyişi ve hastalıklarını anlayabilme kapasitesi vermeli², hukukçunun bunları dönüştürecek bir yetişkin olmasını sağlayabilmelidir³. Hukuk öğretiminin bu amaçları yerine getirmesi için hukuka yaklaşımın daha iyi yollarını hayal etmenin ve “*dünyayı dönüştürmek için dünya üzerine düşünme ve eylem*”⁴ şiar edinilmesi gerektiği belirtilmektedir⁵. Pek çok araştırmacı tarafından bu amaçların gerçekleşmesinde bilim kurgu eserlerinin önemli bir katkısı olduğu tespit edilmiştir⁶. Gerçekten de bilim kurgu sadece dersleri kolaylaştırmak üzere kullanılan bir kaynak olmayıp aynı zamanda daha genel anlamda halk için eğitici bir araç olarak kabul edilmekte, bilim kurgu metinleri soyut hukuki ve hukukla ilgili kavramlar üzerinde düşünmeyi ve pratik yapmayı teşvik ederek toplum için eğitici bir işlev görmektedir⁷.

¹ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, RG. 9/11/1982-17863 (Mükerrer).

² Tuğrul Ansay, “Hukuk Eğitiminde Reform”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 26, sy 1 (1969): 281.

³ Elimma C. Ezeani, “Measuring teaching effectiveness: transformative learning in legal education”, *The Law Teacher* 58, sy 4 (01 Ekim 2024): 477-478.

⁴ Paulo Freire ve Donaldo P. Macedo, *Pedagogy of the Oppressed: 30th Anniversary Edition*, çev. Myra Bergman Ramos, 30th anniversary edition (New York: Bloomsbury Publishing, 2014), 51.

⁵ Ellie Campbell ve Antonia Eliason, “Teaching Law and Science Fiction at the University of Mississippi”, 2021, 177.

⁶ Paul Burgess, “The Rule of Law, Science Fiction, and Fears of Artificial Intelligence”, *Law, Technology and Humans* 4, sy 2 (14 Kasım 2022): 124-136; Campbell ve Eliason, “Teaching Law and Science Fiction at the University of Mississippi”; Shenali Dias, “Legal science fiction—a non-conventional form of legal education?”, *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 19, sy 6 (01 Haziran 2024): 548-549; Wian Erlank, “From Science Fiction to Science Fact - The Ivory Tower’s Role in Developing the Law of the Future”, SSRN Scholarly Paper (Rochester, NY: Social Science Research Network, 15 Eylül 2021); Kieran Tranter, “The magnitudes of law and science fiction”, içinde *Cultural Legal Studies of Science Fiction* (Routledge, 2024); Mitchell Travis, “Teaching professional ethics through popular culture”, *The Law Teacher* 50, sy 2 (03 Mayıs 2016): 147-159; Jennifer Zedalis, “The Time-Traveling Lawyer: Using Time Travel Stories and Science Fiction in Legal Education”, *British Journal of American Legal Studies* 11, sy 2 (13 Kasım 2022): 355-378.

⁷ Craig Newbery-Jones, “‘The Changes That Face Us’: Science Fiction as (Public) Legal Education”, *Law, Technology and Humans* 4, sy 2 (14 Kasım 2022): 146.

İdare hukuku öğretiminin güçlüğüne hafifletmek için bilim kurgu eserlerinin kullanımı yararlı olabilir. Zira bilim kurgunun yapısı itibarıyla hem hukuk hem de başka disiplinlerde öğretimi kolaylaştırmaya uygun olduğu anlaşılmıştır⁸.

Bilim kurgunun duygusal zekaya hitap eden yönü, bilgilerin akılda kalıcı olmasını sağlamanın yanında öğrencide bağımsız ve eleştirel düşünmeyi, öğrencinin inançlarını açıklamasını, savunmasını ve kendisinin de dahil olmak üzere varsayımlara nesnel eleştiriyi meydan okumasını sağlar⁹. Bilim kurgunun iki temel işlevi vardır: hukuksal işlev ve eğitici işlev¹⁰. Bu iki işlevin bir aradalığı sayesinde toplumda yankı bulan “sosyo-hukuksal” sorunlar üzerine düşünülür¹¹. Bu açıdan bilim kurgu, öğrenciyi çağdaş toplumlar üzerine düşünmeye teşvik eder¹². Makale boyunca bilim kurgunun işlevlerinin idare hukuku öğretimiyle ilişkisi üzerinde durulmaktadır.

Hukuk öğretiminde bilim kurgu eserlerinin kullanımının, genellikle idare hukukundan farklı hukuk dallarında ve farklı ülkelerin hukuk sistemlerinde çalışıldığı görülmektedir. Bu makale ise bilim kurgu eserlerinin idare hukuku öğretiminde de kullanılarak Türkiye’de idare hukuku esaslarının içselleştirilmesine katkı sağlayabileceğine dair bir değerlendirme yapmayı hedeflemektedir. Bu değerlendirme; idare hukukunda bilim kurgu eserlerinin önerilme nedenleri (I), öğretimde kullanılabilecek bilim kurgu eserlerinin niteliği (II), ve uygulama örneklerinin (III) ortaya konmasıyla yapılmaktadır.

I. İDARE HUKUKUNDA BİLİM KURGU KULLANIMININ ÖNERİLME NEDENLERİ

Bu çalışmada, idare hukuku öğretimini kolaylaştırmak için bilim kurgu eserlerinin kullanımının önerilmesinin birden fazla nedeni vardır. Bu nedenler, idare hukukunun öneriye yol açan özellikleri (A) ile son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler (B) kapsamında açıklanmaktadır.

A. İDARE HUKUKUNUN ÖNERİYE YOL AÇAN ÖZELLİKLERİ

İdare hukukunun, farklı bir bilim dalı olarak doğmasının nedeninin, siyasi iradenin isteklerini yerine getirmek üzere normatif kalıpları kullanmak olduğu yadsınamaz¹³. Gerçekten de idare hukuku, Fransa’da eski krallık düzenindeki eylet parlamentolarının merkezi idarenin faaliyetlerini engellemesine karşı bir tepki olarak doğmuştur¹⁴. İdare hukukunun günümüzdeki

⁸ Laura Bowater vd., “Using science fiction to teach science facts”, *The Biochemist* 34, sy 6 (01 Aralık 2012): 15-20; Gizem Kuçak Toprak, “Science Fiction and Architecture as an Elective Course in Architectural Education”, *Online Journal of Art and Design* 12, sy 2 (2024), <https://adjournal.net/articles/122/1222.pdf>; Walt Michalsky, “Manipulating Our Futures: The Role of Science Fiction in Education”, *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas* 52, sy 6 (01 Şubat 1979): 246-249.

⁹ Ezeani, “Measuring teaching effectiveness”, 477-78.

¹⁰ Newbery-Jones, “The Changes That Face Us”, 138.

¹¹ Newbery-Jones, 138.

¹² Newbery-Jones, 144.

¹³ Tekin Akıllıoğlu, “İleri İdare Hukuku Seminerleri İdare Hukuku Üzerine Düşünceler Hukuk Metodolojisinin İdare Hukuku Alanına Uygulanması”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi* 16, sy 1-3 (2013): 34.

¹⁴ Lütfi Duran, *İdare Hukuku Ders Notları* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1982), 18; İsmet Giritli vd., *İdare Hukuku* (İstanbul: Der Yayınları, 2015), 18; Turgut Tan, *İdare Hukuku*, 8. bs (Ankara: Turhan Kitabevi, 2019), 4.

işlevi ise Türkiye Cumhuriyeti Anayasası hükümleri incelendiğinde görülebilmektedir. Anayasa m. 5'te, “*kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlandıran siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak*” devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Günümüzde idareler, siyasi iradenin isteklerini yerine getirmekten ziyade Anayasa m. 5'te de belirtildiği üzere kişilerin ve toplumun hak ve özgürlüklerine ulaşmasını sağlamakla yükümlendirilmektedir. Ayrıca Anayasa m. 125'te idarenin tüm işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu hüküm altına alınmış olup bireylerin bu hak ve menfaatlerine ulaşamamaları halinde idarenin iradesine karşı yargı yoluna başvurma imkanı sağlanmıştır. Bu açılardan idare hukukunun günümüzdeki işlevinin, ortaya çıkış nedeninden farklılaştığı görülmektedir. Günümüzde idare hukuku, hukuk devleti ilkesinin gereğini yerine getirmek üzere idarenin faaliyetlerinin hukuk çerçevesinde yürütülmesini sağlama işlevine sahiptir¹⁵.

İdare hukukunun doğumundaki ve günümüzdeki işlevlerinin birbirinden farklı olması, onun anlaşılmasını zorlaştırabilen bir özelliği olabilir. Zira işlev ve amacı gelişerek farklılaşmış olsa da idare hukukunun siyasi politikalardan tamamen ayrı düşünülerek belirli normatif kalıplarla incelenmeye uygun bir dal olmadığı belirtilmektedir¹⁶.

Gerçekten de günümüzdeki amacı farklı olsa da idare hukukunun geçmiş dönemlerdeki işlevinin izleriyle karşılaşmaktadır. Buna örnek olarak, 2017 Anayasa değişikliği sonrasında idari teşkilat ile idarenin görev ve yetkilerinin düzenleniş biçiminin değiştirilmesi gösterilebilir¹⁷. 2017 Anayasa değişikliğiyle yürütme güçlendirilmiştir¹⁸. Söz konusu değişiklikle idare hukukunun doğumundaki işlev olan, “siyasi iradenin isteklerinin yerine getirmek üzere normatif kalıpların belirlenmesi” işlevine doğru geriye dönüş yaşandığını belirtmek yanlış olmasa gerektir. İdare hukukunun, temel esasları bakımından tartışmalara yol açan değişiklikler geçirmesi, öğretilmesini ve anlaşılmasını zorlaştırabilmektedir. Bunun yanı sıra idare hukukunun sürekli gelişmekte olan bir hukuk dalı olması da diğer hukuk dallarından

¹⁵ Duran, *İdare Hukuku Ders Notları*, 15.

¹⁶ Akıllıoğlu, 34.

¹⁷ Değişikliğin idare hukukunu etkilemesiyle ilgili çalışmalar için bkz. Özge Aksoylu Ürger, “Son Anayasa Değişiklikleri Uyarınca Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Türk Hukukundaki Yeri”, içinde *Alanya 4. Uluslararası Hukuk Sempozyumu* (Antalya, 2018), 136-159; M. Artuk Ardıçoğlu, “Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”, *Ankara Barosu Dergisi* 75, sy 3 (15 Ekim 2017): 19-51; Nur Kaman, “Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve Kamu Personel Hukukuna Etkileri”, içinde *Cumhurbaşkanlığı Sisteminde Yürütme Sempozyum Bildiri Kitabı* (Marmara Üniversitesi Yayınevi, 2019); Dilşad Çiğdem Sever, “Cumhurbaşkanının Teşkilatlanma Konusundaki Yetkileri ya da "Parthenogenesis" Olmak”, *Kamu Hukukçuları Platformu Tam Metin Bildiri Kitabı*, 2020, 353-389.

¹⁸ Turan Yıldırım, “Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, 2017, s. 18, (Cumhurbaşkanlığı); Osman Korkut Kanadoğlu, Ahmet Mert Duygun, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, On İki Levha, İstanbul, 2025, s. 411; Halit Eyüp Özdemir, “Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Hukuki Çerçevesi”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 2019, s. 266; Seda Dunbay, “Yürütmenin Büyümesi Sorunsalı Karşısında Liberal Demokrasilerin Geleceğine İlişkin Kısa Bir Değerlendirme”, Ed. Zülfiye Yılmaz, *Cumhuriyetin Yüzüncü Yılına Kadın Hukukçuların Armağanı: Kamu Hukukunun Temel Sorunları ve Eleştirel Hukuk Çalışmalarına Bir Katkı*, On İki Levha, İstanbul, 2023, s. 125.

onu ayıran özellikleri arasında sayılmaktadır¹⁹. Bu açıdan ciddi değişikliklerin yaşanmaya devam edecek olması da ihtimal dahilindedir.

Böylesi zorluklar içeren idare hukuku, fakültelerin ikinci sınıfında, genellikle liseden bir yıl önce mezun olmuş 19-20 yaşındaki gençlere öğretilmeye çalışılmaktadır. Hukuk derslerinin öğretiminin verimli olması için gerekli çalışmalar yapılmadığında öğrenciler, konu hakkında bilgileri yerleştiremeden dersi tamamlarlar²⁰. Bu da fakültelerden mezun olunması sonrasında çoğu kişinin, hayati öneme sahip olan idare hukuku bilgilerini hatırlamamasıyla sonuçlanabilir. Sıklıkla karşılaşılabilen bu sonucun artık yaşanmaması için idare hukukunun içinde bulunduğu bu ikilemin farkına varılarak önlem alınması faydalı olacaktır.

İdare hukuku öğretimindeki zorluğun bir başka nedeni ise içtihadî bir hukuk dalı olması ve tek bir kanunda derlenerek kodifiye edilmemiş olmasıyla ilintilidir²¹. İdare hukukunun bu özellikleri, öğretim sırasında temel ilke ve esasları ortaya koyan belirli yargı kararlarına başvurulması ihtiyacını doğurmaktadır. Nitekim Türk idare hukukunun oluşturulmasına esas alınan²² Fransız idare hukukunda belirli yargı kararları vasıtasıyla öğretimin gerçekleştirildiği görülmektedir^{23,24}. Üstelik Fransız idare hukukunda idarenin faaliyetlerinin yürütülmesini düzenleyen kapsamlı bir kanun da yer almaktadır²⁵. Türk idare hukukunda ise Fransız idare hukukundaki gibi idare hukukunun konularında esas alınan ve isimleriyle yerleşik hale gelmiş belirli yargı kararları ve idarenin faaliyetlerinin yürütülmesini genel olarak düzenleyen bir kanun bulunmamaktadır. Elbette ki idare hukuku öğretiminde ve öğretimde, örnek olarak pek çok yargı kararı incelenmektedir²⁶. Bu kısımda ortaya konmak istenen zorluk, Türk idare hukukunun Fransız idare hukukunu esas alarak oluşturulmasına rağmen Fransız idare hukukundaki gibi kapsamlı bir kanunun ve idare hukuku konularında temel kabul edilen içtihadın bulunmamasıdır. Bu durumun Türk idare hukukunun anlaşılmasını zorlaştırdığını belirtmek yanlış olmasa gerektir.

¹⁹ Giritli vd., *İdare Hukuku*, 18.

²⁰ Ansay, “Hukuk Eğitiminde Reform”, 281.

²¹ Giritli vd., *İdare Hukuku*, 20; Tan, *İdare Hukuku*, 15.

²² Erdoğan Bülbül ve Bertrand Seiller, “Le droit administratif turc”, *AJDA*, sy 16 (25 Nisan 2005): 873-81.

²³ René Chapus, *Droit administratif général Tome 1* (Paris: Montchrestien, 2001); Gilles Lebreton, *Droit administratif général*, 12. bs (Paris: Dalloz, 2023); Gilles Dumont ve Jean Sirinelli, *Droit administratif*, 15. bs (Paris: Dalloz, 2023); Bertrand Seiller, *Droit administratif*, Champs – Université (Paris: Flammarion, 2021)

²⁴ Fransız idari yargısında idare hukukundaki temel ilke ve esasların ortaya konduğu karar örnekleri için bkz. Halim Alperen Çıtak, “İdare hukukunun içtihadî karakteri” (Doktora, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, 2019), 78.

²⁵ Code des relations entre le public et l'administration, legifrance.gouv.fr.

²⁶ Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer, ve Cemil Kaya, *Açıklamalı-İçtihatlı Türk İdari Yargılama Hukuku* (Ankara: Savaş, 2019); Turgut Candan, *Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu* (Ankara: Yetkin, 2020); Turan Yıldırım ve Gül Fiş Üstün, *Açıklamalı-Notlu İdari Yargılama Usulü Kanunu* (İstanbul: On İki Levha, 2020).

B. SON YILLARDA YAŞANAN TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN ETKİSİ

İdare hukukunun sürekli gelişmekte olmasına neden olan hususlardan biri yeni teknolojik gelişmelerin ortaya çıkmasıdır²⁷. Son yıllarda dijital dönüşüm²⁸ nedeniyle hızlı teknolojik gelişmeler yaşanmaktadır. Bu gelişmeler öğretimi iki açıdan etkilemektedir. İlki, öğrencilerin derslere yaklaşımının dönüşmesidir.

Günümüzde üniversite öğrencilerinin büyük bir bölümünü oluşturan Z kuşağı, dijital dönüşümden önceki kuşakların alışkanlıklarından çok farklı öğrenme pratiklerine sahiptir. Z kuşağının en belirgin özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır²⁹; İnternetsiz dünyayı bilmeme, yetkinliklerinin bilişim teknolojisinin etkisi altında şekillenmesi, bir şeyleri başkalarının söyledikleriyle değil kendilerinin yapmayı istemeleri ve görsel öğrenme biçimlerine çok daha duyarlı olmaları. Hukuk fakültelerindeki mevcut öğretim pratiklerinin çoğunun Z kuşağının bu özellikleriyle uyumunu söylemek zordur. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, birkaç hukuk fakültesi dışında dersler, öğrencilerin ön hazırlığı olmaksızın yalnızca öğretim elemanının anlatımı ile yürütülmektedir³⁰. Oysaki bilgiler öğrencinin ihtiyacına ve özelliklerine göre belirlenen öğretme yöntemleriyle sunulmalıdır³¹.

Bilginin akılda kalıcı olması için öğrencinin daha fazla öğrenme görevi yapmasına izin verilmeli, öğrencilerin daha fazla keşfetmesi için daha az anlatım olmalı, deneyimler tasarlanmalı, öğrenmeye teşvik eden ortamlar yaratılmalı, öğrenciler arasında ve öğretim elemanı ile değerlendirmeler yapılmalıdır³². Bilim kurgu eserlerinin bu ihtiyaçları karşılayabileceği düşünülmektedir. Geleneksel hukuk eğitiminin zihni daraltarak keskinleştirdiği, kurgunun yer aldığı dersin ise zihni genişleterek egzersiz yaptırdığı ve güçlendirdiği, hayal gücüne sahip olması gereken hukukçunun bu ihtiyacının kurguyla karşılandığı ifade edilmektedir³³. Bu bağlamda bilim kurguyla işlenen hukuk dersi, yeni materyalleri dahil etmek için sürekli olarak yeniden düzenlenebilen ve daha çeşitli sesleri yansıtan bir derstir³⁴. Başka bir deyişle Z kuşağının öğrenim ihtiyaçlarına göre düzenlenmeye de müsaittir.

Bilim kurgu eserleri, kitapların yanı sıra görsel sanat eserlerinde de işlenmektedir. Ayrıca içeriklerinde çoğunlukla bilişim teknolojisi alanına ait öngörüler yer almaktadır. Bu özellikleriyle bilim kurgu, görsel öğrenmeye duyarlı ve dijital dünyanın etkisinde yaşayan Z

²⁷ Giritli vd., *İdare Hukuku*, 19.

²⁸ Dijital dönüşüm, “dijital teknolojilerin kullanımı ve geliştirilmesi yoluyla ekonomik ve sosyal refahın artırılmasına yönelik insan, iş süreçleri ve teknoloji unsurlarında gerçekleştirilen bütüncül dönüşümü ifade eder” (1 sayılı CBK’nin 24 Ekim 2019 tarihinde değiştirilen 526/1/(c) maddesi (1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi RG 10.07.2018-30474).

²⁹ Gülbeniz Akduman ve Zeynep Hatipoğlu, “Kim Bu Z Kuşağı?”, *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries* 5, sy 9 (30 Aralık 2021): 207.

³⁰ Fazıl Hüsnü Erdem, “Türkiye’de Hukuk Eğitimi: Çözüm Arayışları, Sorunlar ve Öneriler”, *Şarkiyat* 13, sy 1 (30 Nisan 2021): 315.

³¹ Ansay, “Hukuk Eğitiminde Reform”, 281; Ernest E. Hirsch, *Pratik Hukukta Metot*, 4. Tıpkı Basım (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2000), 4.

³² Maryellen Weimer, *Learner-Centered Teaching: Five Key Changes to Practice* (Jossey-Bass, 2002), 77, <http://www.jstor.org/stable/3211318?origin=crossref>.

³³ C. R. B. Dunlop, “Literature Studies in Law Schools”, *Cardozo Studies in Law and Literature* 3, sy 1 (1991): 77.

³⁴ Campbell ve Eliason, “Teaching Law and Science Fiction at the University of Mississippi”, 177.

kuşağının algısıyla uyumludur. Normal şartlarda, idare hukuku dersinde öğrencinin dersi diyaloga çevirebilecek bir donanım ve ön hazırlığa sahip olması çok zordur³⁵. Buna karşın derse giriş yapılmasını sağlamak üzere bir bilim kurgu eserine dair görsel sanat eserlerinin öğrencinin değerlendirmesine sunulması, en başta dikkatini vermesini sağlayacaktır. Öğrencilerin idare hukuku dersine interaktif katılımlarının az olması, isteksizliklerinden ziyade bilgilerin saf haliyle onlara ağır gelmesinden kaynaklanabilir. Nitekim hukuk öğrencileri arasında yakın zamanda yapılan bir araştırma göstermiştir ki öğrencilerin yaklaşık yüzde sekseni tartışmalarla derse dahil olmayı istemektedir³⁶. Başka bir deyişle, öğrenciler aslında derste karşılıklı konuşma içinde olmayı arzu etmektedir. Öğrencilerin bu isteğinin hayata geçmesi için onların ilgisini çeken ve kendilerine uzak olmayan bir konu vasıtasıyla idare hukuku gibi katı bir derse giriş yapılması faydalı olacaktır.

Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmelerin ikinci etkisi ise derslerin içeriğinin bu gelişmeler doğrultusunda dönüşmesidir. İdare hukukunun asıl konusu olan kamu hizmeti, büyük ölçüde siber alana taşınmıştır. Yakın gelecekte akıllı şehirler, algoritmik idari işlemler, kolluk yetkilerinin bilişim teknolojileri vasıtasıyla kullanılması gibi hususlar idare hukukunda önemli bir yer kaplayacaktır³⁷. Bilim kurgu eserlerinde çoğunlukla bu meselelerin veya bağlantılı konuların işlendiği görülmektedir. Örneğin, akıllı şehir, o bölgedeki tüm hizmetin bilişim teknolojileri kullanılarak sunulduğu şehri ifade eder³⁸. “Uygulama Örnekleri” başlığında da ortaya konulacağı üzere bilim kurgu eserlerinde hikayeler çoğunlukla akıllı şehir niteliğindeki yerlerde geçmektedir.

Gerçekten de yeni teknolojiler ve keşifler söz konusu olduğunda, hukuki muhakeme yapmak üzere yararlanılabilecek çok az kişisel deneyim vardır³⁹. Örneğin, bir işyerinin açılması için ruhsat alınması tartışılırken, öğrenci, kendisinin veya bir ebeveyninin böyle bir durumda yapabileceklerini göz önünde bulundurur veya çeşitli fiiller için verilecek idari para cezalarını düşünürken cezayı alanın ödemeyi nasıl yapacağını düşünür. Buna karşın insan genlerinin düzenlenmesi ya da otonom ulaşım araçlarının kullanımından kaynaklanan sorumluluğu değerlendirirken kullanılabilecek kişisel deneyimler veya gözlemler yoktur. İdare hukuku açısından, teknoloji devlet yapısını temelden etkileyen değişiklikler getirebileceği için bunların hayata uygulandığı halinin değerlendirilmesi daha da zordur. Teknoloji deneyiminden yoksun kalmanın yanında rejimin nasıl işleyeceğinin de öngörülemediği bu koşullarda bilim kurgu,

³⁵ Sait Güran, “Hukuk Fakültelerinde Öğretim; Yönetimin Değerlendirilmesi, Program Analizi, Kadrolar ve Öğrenci Profili” (Hukuk Öğretimi ve Hukukçunun Eğitimi, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2011), 87, https://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/hukuk_ogretimi.pdf.

³⁶ Kjetil Egelandstad ve Jan-Ove Færstad, “Student-active lectures in legal education”, *The Law Teacher* 58, sy 2 (02 Nisan 2024): 227-228.

³⁷ Sabino Cassese, “The Current State of Administrative Law”, içinde *Le futur du droit administratif The Future of Administrative Law*, ed. Jean-Bernard Auby (Paris: LexisNexis, 2019); Henri Oberdorff, “La transformation numérique de l’administration publique”, *Revue du droit public*, sy 5 (Eylül 2020): 1173-88.

³⁸ Martin Fodor, “Smart Cities: Democratic and Inclusive Cities” (The Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe, 03 Ekim 2019), 3, <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17508975.2011.586673>.

³⁹ Jorge L. Contreras, “What the Law Can Learn from Science Fiction”, *The Digital Constitutionalist*, 20 Mayıs 2022.

varsayımları sunarak yardımcı olur⁴⁰. Bu nedenle bilim kurgu teknolojik değişim karşısında hukukun nasıl gelişebileceğini ve gelişmesi gerektiğini düşünmek için ideal bir ortamdır⁴¹.

II. İDARE HUKUKU ÖĞRETİMİNDE YER ALABİLECEK BİLİM KURGU ESERLERİNİN NİTELİĞİ

İdare hukuku öğretiminde yer alabilecek bilim kurgu eserlerinin niteliğinin ortaya konması için öncelikle bilim kurgu eserleri ile hangi tür eserlerin işaret edildiğine değinilmelidir. “Bilim kurgu”nun yeknesak bir tanımının olmadığı ifade edilmektedir⁴². “Bilim kurgu (science fiction)” ilk kez 1926 yılında “*scientifiction*” ifadesiyle Amazing Stories adlı derginin Nisan sayısında dile getirilmiştir⁴³. Dergi’nin Editörü, “*scientifiction*” terimiyle H.G. Wells, Jules Verne ve Edgar Allen Poe tarafından kaleme alınan hikaye türlerindeki eserleri kastettiğini, bunların bilimsel gerçekler ile kehanet vizyonu ile iç içe geçmiş büyüleyici bir romantizm içerdiğini, sürükleyici ve şaşırtıcı olmalarının yanı sıra her zaman öğretici olduklarını ve ileri sürdükleri icatların gelecekte gerçekleşmesinin muhtemel olduğunu belirtmiştir⁴⁴. Günümüzde “bilim kurgu”, “*geleceğin hayali bilimsel keşifleri üzerine kurulan ve genellikle uzay seyahati ve diğer gezegenlerde sürdürülen yaşamları konu edinen kitap ve film gibi eser türleri*”⁴⁵ ve “*modern tekno bilimsel bir dünyada yaşam hakkında düşünmenin önemli ve popüler bir modu, hatta ana akım modu*” olarak tanımlanmaktadır⁴⁶.

Bilim kurgunun hukukla yakın ilişkisinin başlamasıyla hukuk çalışmalarında “bilim kurgu” tanımları ortaya konmuştur. İdare hukuku öğretimindeki bilim kurgunun niteliğini belirlemek için bu tanımların dikkate alınması isabetli olur.

Hukuk çalışmalarındaki tanımlarda, bilim kurgunun öngörülü olma özelliğine yoğunlaşıldığı görülmektedir. Söz konusu çalışmalarda, “bilim kurgu” teriminin kullanıldığı bir yargı kararına işaret edilmektedir⁴⁷. İnternet reklamcılığına dair bir uyuşmazlığın değerlendirildiği Hiram Walker & Sons Inc. v. Drambuie Liqueur Co. (1998) kararında yargıç, İnternet reklamcılığının “bilim kurgu” olarak kabul edildiğini ileri sürmüştür. Yargı kararındaki bu yaklaşım bağlamında bilim kurgu, dolaylı olarak, gelecekteki yasal ve toplumsal zorlukları bir dereceye kadar doğru bir şekilde tahmin edebilen kavramsal bir çerçeve şeklinde tanımlanmıştır⁴⁸. Bilim kurgunun hukuka etkisine dair çalışan yazarlar, bilim kurgunun ileri teknolojilerin potansiyel sonuçlarını öngören ve irdeleyen bir tür olduğunu ve yapay zeka ile

⁴⁰ Contreras, “What the Law Can Learn from Science Fiction”.

⁴¹ Contreras, “What the Law Can Learn from Science Fiction”.

⁴² Thomas Harrison, “Sci-Fi, History and Law as Speculative Storytelling”, SSRN Scholarly Paper (Rochester, NY: Social Science Research Network, 15 Ocak 2019), 4.

⁴³ Mitchell Travis, “Making Space: Law and Science Fiction”, *Law and Literature* 23, sy 2 (2011): 243.

⁴⁴ Travis, 243.

⁴⁵ “Science fiction”, içinde *Oxford Learners Dictionaries*, 2025.

⁴⁶ Jesse Weiner, Benjamin Eldon Stevens, ve Brett M. Rogers, “Introduction: The Modern Prometheus Turns 200”, içinde *Frankenstein and Its Classics: The Modern Prometheus from Antiquity to Science Fiction*, ed. Jesse Weiner, Benjamin Eldon Stevens, ve Brett M. Rogers (Bloomsbury Publishing, 2018), 7.

⁴⁷ Virendra Pratap Singh Rathod, “The Imaginations Of Science Fiction As Moulding Legal Thought: A Contextual Analysis - LHSS Collective”, 28 Ekim 2024, <https://lhsscollective.in/the-imaginations-of-science-fiction-as-moulding-legal-thought-a-contextual-analysis/>; Travis, “Making Space”, 248.

⁴⁸ Rathod, “The Imaginations Of Science Fiction As Moulding Legal Thought”; Travis, “Making Space”, 248.

ilgili düzenleme süreçlerinde ufuk açıcı bir rehber görevi gördüğünü belirtmektedir⁴⁹. Bu tanımlarda yer alan unsurlar yukarıda bahsedilen öneri nedenleriyle de uyumludur.

İdare hukuku öğretiminde kullanılacak bilim kurgu eserleri, hukuk çalışmalarında ortaya konan bu tanımları karşılayabilmelidir. Ayrıca idare hukuku öğretimini kolaylaştırmaya yönelik özellikler içermelidir. Öğretimi kolaylaştırmaya yönelik özellikler ise konuyla ilgili yapılan ampirik çalışmalar ve uygulamalar incelenerek anlaşılabilir.

Bu çalışmalardan biri, öğrenciler için bilimi daha cazip hale getirme, bilgileri gerçek hayattaki konularla ilişkilendirme ve dezavantajlı grupların öğrenme fırsatlarına erişimini amaçlayan “Eğitimde Bilim Kurgu (Sci-Fi-Ed)” başlıklı Avrupa Birliği Projesi’dir. Bu Proje’de öğrencilerin hikayelerde rol almaları vasıtasıyla öğrenme faaliyeti sırasında kendilerini sorumlu hissetmeleri sağlanmıştır⁵⁰. Öyleyse bilim kurgu eserinin buna uygun bir örgü ve akışının olması gerektiği belirlenebilir. Bununla beraber eser, “*düşünce deneyleri*” ve varsayımsal vakalarla sosyal çatışmaların çözümünde faydalı içgörüler barındırmalıdır⁵¹.

Bir diğer uygulama, Exeter Üniversitesi’nde “Hukukçu, Etik ve Popüler Kültür” başlıklı dersin verilmesidir. Derslerin sonucunda, öğrencilerin derse ilgisinin arttığı tespit edilmiştir⁵². Kullanılan bilim kurgu eserleri popüler kültüre ait olmakla beraber, mesleğin toplumla tarihsel, güncel ve gelecekteki ilişkisi hakkında eleştirel düşünmeye teşvik eden niteliktedir⁵³. İdare hukuku öğretiminde de idare hukuku konularının toplumsal hayatta uygulanması ve ortaya çıkabilecek sorunların düşünülmesini sağlayan nitelikte eserler seçilmelidir.

Son olarak, eserler öğrencilerin odaklanmakta zorluk çekmeyeceği nitelikte olmalıdır. Öğrencinin en iyi öğrendiği bilgilerin, açıklayan bir öğretim elemanı devreye girmeden önce öğrendikleri olduğu hukuk fakültelerinde yapılan deneysel çalışmalarla tespit edilmiştir⁵⁴. Bu yöntemle, idare hukukunun zorlu bilgilerinden önce bilim kurgunun duygusal özellikleriyle öğrencinin duygusal öğrenme mekanizmaları aktif edilecektir. Duygusal öğrenme mekanizmalarının kullanımı, güçlü kimyasalların salgılanmasıyla bilinçdışı öğrenmeyi ve bilginin hafızada uzun süreli yer etmesini sağlamaktadır⁵⁵. Öğrenci, idare hukukunun zorlu dünyasına adım atmadan, başka bir deyişle öğretim elemanı derste bilgi aktarımına başlamadan

⁴⁹ Yeliz Figen Döker ve Habibe Deniz Şeval, “Analysing the Portrayal of AI and the Law-Making Process in Science Fiction A Comparative Study of Isaac Asimov’s Laws of Robotics and Philip K Dick’s Do Androids Dream of Electric Sheep?”, içinde *Science Fiction as Legal Imaginary*, ed. Alex Green, Mitchell Travis, ve Kieran Tranter (Taylor & Francis, 2024).

⁵⁰ Charalambos Vrasidas vd., “Science Fiction in Education: Case Studies from Classroom Implementations”, *Educational Media International*, 03 Temmuz 2015, 212.

⁵¹ Jerome De Cooman ve Nicolas Petit, “Asimov for Lawmakers”, *Journal of Business and Technology Law* 18, sy 1 (2023 2022): 2; Giovanni Sartor, “Human Rights in the Information Society: Utopias, Dystopias and Human Values”, içinde *Philosophical Dimensions of Human Rights*, ed. Claudio Corradetti (Springer Netherlands, 2012), 293.

⁵² Travis, “Teaching professional ethics through popular culture”, 148.

⁵³ Travis, “Teaching professional ethics through popular culture”, 148.

⁵⁴ Jacques Rancière, *Cahil Hoca Zihinsel Özgürleşme Üstüne Beş Ders*, çev. Savaş Kılıç (Metis, 2023), 13.

⁵⁵ Dante Jorge Dorantes-Gonzalez, “Beynin Bilinçdışı Öğrenme Mekanizmaları”, içinde *Özgür İrade: Hukuk, Nörobilim, Psikoloji ve Ötesi*, ed. Ozan Erözden vd., çev. İrem Nur Keskin, Deniz Hazal Özen, ve Meryem Ünlü (İstanbul: Zoe Kitap, 2021), 211.

önce müfredatla bağlantılı bir bilim kurgu metnini okumakla ya da filmini izlemekle yükümlü kılınabilir. Eserin bu işlevi sağlayacak açıklıkta olması faydalı olacaktır.

Öyleyse idare hukuku öğretiminde kullanılacak eserlerin seçiminde üç esas kriterin olacağı sonucuna varılabilir. İlki, eserin, öğrencinin eleştirel düşünmesini ve geleceğe dair öngörüler hakkında tartışabilmesini sağlaması; ikincisi, içeriğinde idare hukuku konularıyla doğrudan bağdaştırmaya uygun kurgu ya da varlıkların bulunması; üçüncüsü de öğrencinin odaklanmasını sağlayan açıklıkta olmasıdır. Sonraki başlıkta bu kriterleri sağladığı düşünülen iki eser vasıtasıyla uygulama örnekleri sunulmaktadır.

III. UYGULAMA ÖRNEKLERİ

İdare hukuku öğretiminde kaynak olabilecek iki eserin uygulaması aktarılmaktadır: Otostopçunun Galaksi Rehberi⁵⁶ ve Ben, Robot⁵⁷. Elbette ki derya deniz halindeki bilim kurgu dünyasından, farklı eserlerin de kaynak olarak tespit edilip kullanılması mümkündür. Bunları tek bir makale içinde tüketmek mümkün değildir. Bu çalışmada, bilim kurgu eserlerinin idare hukuku öğretimindeki kullanımını örneklendirmek üzere önerilen bu iki eser üzerinden kısa bir değerlendirme sunulmaktadır.

A. İDARE HUKUKU MÜFREDATINA BAŞLARKEN: OTOSTOPÇUNUN GALAKSİ REHBERİ İLE YOLCULUK

Otostopçunun Galaksi Rehberi, yüksek oranda mizah barından bir distopya olarak tarif edilebilir⁵⁸. Eser, Dünya'nın yıkımıyla başlar ve farklı gezegene yolculukla devam eder. Uzun ve zamanda seyahati, gezegenler ve galaksiler arasında dolaşmayı içermekle beraber bilinen toplumu yorumlama amacını da taşımaktadır⁵⁹. Otostopçunun Galaksi Rehberi'nin ana olay örgüsünün dünyanın yıkımı üzerine kurulması nedeniyle post modern geleceğin işlendiği⁶⁰ ifade edilmektedir⁶¹. Bu özellikleriyle birlikte Otostopçunun Galaksi Rehberi'nin idare hukukuna dair motifler taşıması halinde öğretimde kullanılması da mümkündür.

İdare hukuku müfredatının konuları genellikle şunlardır: idari teşkilat, idari işlemler, kamu hizmeti, kolluk, kamu görevlileri, kamu malları, idari usul, kamulaştırma, ihale ve

⁵⁶ Douglas Adams, *Otostopçunun Galaksi Rehberi* (Alfa Yayınları, 2017). Bu makalede 2017 yılında basılan Türkçe çevirisinden yararlandık ancak Otostopçunun Galaksi Rehberi 1978'de yayımına başlanan hikayelerin seri haline getirilmesinden oluşmuştur.

⁵⁷ Isaac Asimov, *Ben, Robot* (İstanbul: İthaki Yayınları, 2020), ilk baskısı 1950 yılına aittir.

⁵⁸ Lombard'a göre Otostopçunun Galaksi Rehberi komik bir distopyadır, Dünya'nın tamamen yok edilmesiyle açılır ve bu da tartışmasız en uç distopya örneğidir. Uzaylılar bilim kurguda tipik olarak aydınlanma ve zekâyâ sahip üstün varlıklar ve bir üstün ırk olarak tasvir edilirken Adams'ın dünya dışı varlıkları kusurludur (Lombard, 15). Douglas Adams'ın, distopiyaların genelinde olan kapkaranlık bir dünyaya mizahla bakarak adeta distopyanın alternatif bir biçimini ortaya koyduğu belirtilmektedir (Glenn Yeffeth, *The Anthology At The End Of The Universe: Leading Science Fiction Authors On Douglas Adams' The Hitchhiker's Guide To The Galaxy* (BenBella Books, 2005), 3).

⁵⁹ Johanna Christina Lombard, "A Pangalactic Gargle Blaster of Lilliputian Proportions: A Comparative Analysis of Jonathan Swift's Gulliver's Travels and Douglas Adams's the Hitchhiker's Guide to the Galaxy" (M.A., 2017), 17.

⁶⁰ Brian McHale, *Postmodernist Fiction* (Taylor & Francis, 2004), 67.

⁶¹ Çelik Ekmekçi, "Science Fictional Parody as a Postmodernist Trope in Douglas Adams's Serial Novels the Hitchhiker's Guide to the Galaxy" (Yüksek Lisans, Denizli, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012), 19-28.

idarenin sorumluluğu⁶². Bu konular bakımından bilim kurgu ütopya ve distopyalarının kullanımı örneklendirilebilir. Otostopçunun Galaksi Rehberi, yalnızca ilk birkaç sayfasıyla bu konuların büyük bir bölümünü doğrudan çağrıştıran bir içeriğe sahiptir⁶³.

Bilim kurgunun kült eserlerinden olan Otostopçunun Galaksi Rehberi'ni başlatan olayda belediye, sıradan bir İngiliz vatandaşı Arthur Dent'in gecekonduyu andıran evi hakkında yıkım kararı verir. Yıkım kararının nedeni, evin olduğu bölgeye bir karayolu geçidi yapılacak olmasıdır ve karar Arthur Dent'e önceden tebliğ edilmemiştir. Arthur Dent, bir sabah uyandığında penceresinde buldozerleri görür. Karayolu geçidi, dünyanın yıkımından önce uzayda kestirme bir yol olması için yapılacaktır. Arthur Dent, Ford Prefect adlı bir uzaylıyla beraber uzay gemisine otostop çekerek dünyanın yıkımından önce kaçır ve olaylar devam eder. Kitabın buraya kadar olan kısmının oldukça akıcı ve sürükleyici biçimde anlatıldığı görülmektedir ve içeriğinde idare hukukundaki temel meseleleri tartışmaya başatabilecek pek çok veri barındırmaktadır. Öyle ki Otostopçunun Galaksi Rehberi'nin, bir idare hukukçusu yazarın doktora tezindeki örnekte⁶⁴ olduğu gibi sırayla idare hukukunun tüm konularını en başta tanıtmaya uygun bir hikayesi vardır.

Olayda belediye tarafından tesis edilen bir yıkım kararı, yani idare tarafından tesis edilen bir idari işlem söz konusudur. Öncelikle idare hukuku müfredatının başında yer alan idari teşkilata, belediyenin varlığıyla giriş yapılmış olur. Otostopçunun Galaksi Rehberi, öğrencilerle birlikte değerlendirilmeye başlandığında “Neden karar bir belediye tarafından verilmiştir?” sorusunun sorulmasıyla pek çok konuya değinilebilir. Bu soru kısaca bu makalede cevaplanacak olursa ilk olarak idarenin işleyişinde esas alınan Anayasa m. 123 hükmü gereğince idari teşkilatın kuruluşunun merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı belirtilir. Kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesi için yerinden yönetim kapsamındaki idarelerin tüzel kişiliği vardır⁶⁵. Anayasa m. 127 gereğince mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanmasını sağlamak üzere yerel yönetimler kamu tüzel kişiliğine sahip olarak kurulurlar. Belediyeler, bu kapsamda yer bakımından yerinden yönetim kuruluşları arasında yer alırlar. Türk idare hukukunda 5393 sayılı Belediye Kanunu⁶⁶ m. 14'te de belirtildiği üzere imar gibi kentsel altyapı işleri, mahalli müşterek nitelikte olmak kaydıyla belediyenin görev ve sorumlulukları arasındadır.

İkinci soru “Belediyenin Arthur Dent'in evi hakkında yıkım kararı vermeye yetkisi var mıdır?” olabilir. Yine Türk hukukuna göre soru cevaplanarak ilgili Anayasa hükmüne başvurulabilir. Anayasa m. 21 gereğince konut dokunulmazlığı kişi hakları arasında yer alır ve

⁶² Nur Kaman, ed., *İdare Hukuku* (Onikilevha, 2024); Sıddık Sami Onar, *İdare Hukuku Cilt I*, 1966; Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer, ve Cemil Kaya, *Türk İdare Hukuku* (Ankara: Savaş, 2024); Turgut Tan, *İdare Hukuku* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2020).

⁶³ Adams, *Otostopçunun Galaksi Rehberi*.

⁶⁴ Zeliha Hacımuratlar, “İdari Usule Katılım” (AÜSBE, Ankara, 2011), 1. Hacımuratlar'ın doktora tezinin girişinde bir paragraftan oluşan bir metin yer almaktadır. İtalyan literatüründen aktardığı bu kısa metinde bir kişinin bir gün boyunca yaşadığı olaylar anlatılmakta ve gün boyunca idare hukuku müfredatında aktarılan tüm konulara maruz kaldığı görülmektedir.

⁶⁵ Turan Yıldırım, “Türkiye'nin İdari Teşkilatı”, içinde *İdare Hukuku*, ed. Nur Kaman (İstanbul: Onikilevha, 2024), 67.

⁶⁶ 5393 sayılı Belediye Kanunu RG. 13/7/2005-25874.

Anayasa m. 13 çerçevesinde ancak kanunla sınırlanabilir. Öyleyse belediyenin konutlar hakkında yıkım kararı vermesi için kanunla yetkilendirilmiş olması gerekir. Bu çerçevede yalnızca konut dokunulmazlığı değil, tüm kişi haklarının ancak kanunla sınırlanabileceği aktarılır. Dersin gidişatı çerçevesinde Anayasa m. 123/1 ve Anayasa m. 104/17 bir arada değerlendirilerek idarenin görev ve yetkilerinin düzenlenişi ele alınabilir. Anayasa m. 123/1 idarenin kuruluş ve görevlerinin kanunla düzenlenmesini öngörmekle beraber, Anayasa Mahkemesi kamu tüzel kişiliğinin Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle de kurulabilmesini öngören Anayasa m. 123/3 kapsamında idarenin çeşitli görev ve yetkilerinin Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle de düzenleneceğini kabul etmektedir⁶⁷. Öte yandan Anayasa m. 104/17 kişi hak ve ödevleriyle siyasi hak ve ödevlerin Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemeyeceğini öngörmektedir. Konut dokunulmazlığı da bu kapsamda kanunla sınırlanabilecek kişi hakları arasında yer almaktadır.

Üçüncü soru, “Yıkım kararı hukuka uygun mudur?” olabilir. Bu sayede idari işlem konusuna değinilir. İdari işlem, kamu gücüyle tesis edilen ve hukuki sonuç doğuran tek taraflı irade beyanıdır⁶⁸. Yıkım kararı bu açıdan idari işlemin belirgin bir örneğidir. Öyleyse idari işlemin hukuka uygunluk denetimi kapsamında ele alınır. İdari işlemin hukuka uygunluğu yetki, şekil, sebep, konu ve amaç olmak üzere beş unsur bakımından değerlendirilir⁶⁹.

Yetki unsuruyla ilgili olarak belediyenin mevzuatla bu kararı vermeye yetkili kılınmış olması, kararı vermeye yetkili belediye makamınca tesis edilmesi ve Arthur Dent’in evinin belediyenin yetkili olduğu coğrafi alanda yer alması gerekir. Şekil unsuruyla ilgili olarak uygulamada belediyenin verdiği bir karar örnek alınıp Arthur Dent’in evi için alınan bir yıkım kararı olarak uyarlanmasıyla imza gibi hususların şekil unsurunda yer aldığından kısaca bahsedilebilir. Olayda kararın Arthur Dent’e tebliğ edilmemiş olması, adeta bir idare hukuku pratiğindeki gibi idari işlemin şekil sakatlığına işaret eder.

Arthur Dent’in evinin yıkımının nedeni ise uzaya bir karayolu geçidi yapılmasıdır. Belediye, kamu hizmeti kapsamında sayılabilecek bir faaliyetin gerçekleştirilmesi için Arthur Dent’in evi hakkında yıkım kararı almıştır. Uzaya bir karayolu geçidi yapılması yıkım kararının hukuka uygun sebebi olması için bu hususun ilgili mevzuatta düzenlenmiş olması aranır. Konu bakımından ise Arthur Dent’in evi, yıkım kararının konusunu oluşturur. Amaç unsuru ise tüm idari işlemlerde olduğu gibi bu yıkım kararının amacı da kamu yararı olmalıdır. Yıkım kararlarında amacın kamu yararından farklı olması halleriyle karşılaşılmaktadır. Örneğin, Türk idare hukukunda son yıllarda yaşanan en önemli sorunların bir kısmı kentsel dönüşüm kuralları ve uygulamalarından kaynaklanmaktadır. Çeşitli mahallelerdeki dönüşümlerin, daha güçlü binalar yapmaktan ziyade semtlerin

⁶⁷ AYM, E.2020/46, K.2023/149, 13/09/2023, RG. 17/11/2023 – 32372 § 13; AYM, E.2019/105, K.2020/30, 12/6/2020, RG. 20/8/2020-31219 § 45; AYM, E.2018/134, K.2021/13, 03/03/2021, RG. 16/6/2021-31513.

⁶⁸ Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer, ve Cemil Kaya, *Türk İdare Hukuku* (Ankara: Savaş, 2024), 362; Ender Ethem Atay, *İdare Hukuku* (Ankara: Seçkin, 2022), 236;

⁶⁹ Oğuz Sancakdar vd., *İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı*, 12. bs (Ankara: Seçkin, 2024), 326; Halil Kalabalık, *İdare Hukuku Dersleri Cilt II* (Ankara: Seçkin, 2024), 83.

demografik yapısını değiştirme ve “soylulaştırma” amacı taşıdığı ifade edilmektedir⁷⁰. Arthur Dent’in evi ise ilk bakışta kamu yararı amacıyla yıkılmaktadır. Fakat devamında tüm dünyanın yıkılacağı, toplumun yok olacağı ve belirli kişilerin evin yıkımına neden olan geçiti kullanabilecekleri anlaşılmaktadır. Bu halde yıkım kararının amacının kamu yararı olduğundan söz edilemez.

Olayın Türk hukuku bakımından irdelenmesine devam edilecek olursa belediyenin hangi faaliyeti kapsamında bu yıkım kararını verdiğine dair tartışma sırasında idarenin faaliyetleriyle ilgili diğer konular hakkında fikir sahibi olunur. Belediyenin yıkım kararı, temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran faaliyetler arasında olup böylece kolluk faaliyetlerinin⁷¹ farkı ortaya konur.

Bunların yanı sıra olayda Arthur Dent’in evi hakkında yıkım kararı olması, onun taşınmazının tamamen elinden alındığı anlamını taşır. İdarenin kamu hizmeti için bir taşınmazın tamamını alma ihtiyacı varsa ilk olarak kamulaştırmadan bahsedilir⁷². Anayasa m. 46’ya göre devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, özel mülkiyette yer alan taşınmazları bedellerini ödemek kaydıyla kamulaştırabilir. Türk hukukunda 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında usuller düzenlenmiş olup Arthur Dent’in daha önce hiçbir şekilde haberdar edilmemiş olması, bu usullerin hiçbirinin uygulanmadığı izlenimini uyandırmaktadır⁷³. Bu durumda Otostopçunun Galaksi Rehberi’nde kamulaştırmaz el atmanın olduğundan⁷⁴ ve Arthur Dent’in yargıya başvurabileceğinden söz edilebilir.

Olayın yalnızca bu kadarıyla bile öğretim elemanı tarafından yapılan kapsamlı bir planlamayla, idare hukukunda yer alan konuların büyük bir bölümü hakkında tartışılmış olur. Bu açıdan, bilim kurgunun hukuk öğrencilerine soyut görünen temaları kavramsallaştırma işlevi⁷⁵ idare hukukunda da kendini gösterebilir.

Ayrıca Arthur Dent ve uzaylının, dünya yıkımından kurtulmak için otostop çekerek bindiği uzay gemisi, idarenin ileride kullanmayı tasarladığı otonom araçları hatırlatmaktadır. Türkiye’de karayolunda sürücüsüz araçların kullanımının yakın olduğu bilinmekte, hatta Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının Eylem Planı’nda dahi hava taksi planları yer almaktadır⁷⁶. Otostopçunun Galaksi Rehberi’nin teknolojik gelişmeleri öngörmeyi sağlayan bu verileri içermesinin nedeni, bir bilim kurgu eseri olmasıdır. Arthur Dent’in hikayesi, bir öğretim elemanı tarafından yalnızca belediyenin verdiği yıkım kararından ibaret olarak yazılan bir olay

⁷⁰ Melikşah Yasin, “Kentsel Dönüşüm Uygulamalarına İlişkin Temel İlkeler”, içinde *Kentsel Dönüşüm Hukuku*, ed. Melikşah Yasin ve Cenk Yaşar Şahin (Onikilevha, 2015), 8.

⁷¹ Özge Okay Tekinsoy, “Kolluk Faaliyetleri”, içinde *İdare Hukuku*, ed. Nur Kaman (İstanbul: On İki Levha, 2024), 345.

⁷² Eyüp Özdemir, “Kamulaştırma”, içinde *İdare Hukuku* (İstanbul: On İki Levha, 2024), 549.

⁷³ 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu m. 27 kapsamındaki acele kamulaştırmanın dahi Arthur Dent’in evinin alınmasında uygulanmadığı görülmektedir. Acele kamulaştırma ve benzer kavramlar için bkz. Cenk Yaşar Şahin, *Acele Kamulaştırma* (İstanbul: Onikilevha, 2018), 36.

⁷⁴ Türk hukukunda bedelsiz olarak bir taşınmazın parselasyonunun gerçekleşeceği hallerde dahi bu oran taşınmazın yüzde kırk beşini geçmemektedir (3194 sayılı İmar Kanunu m. 18).

⁷⁵ Newbery-Jones, “The Changes That Face Us”, 145.

⁷⁶ T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, “Ulusal Akıllı Ulaşım Sistemleri Strateji Belgesi ve 2020-2023 Eylem Planı”, 05 Ağustos 2020, uab.gov.tr.

olsaydı, bu öngörülerini içermeyecekti. Adams'ın bu eseri 1978'de bir radyo programı olarak başlayıp daha sonra seri haline gelmiştir. Otonom araçların çok kısıtlı uzmanlık alanlarında konuşulduğu ve toplumun bundan haberinin dahi olmadığı bir dönemde, uzay gemisinin dünyadan otostopla yolcu alması ciddi bir öngörüdür.

B. İDARE HUKUKU MÜFREDATI TAMAMLANIRKEN ASIMOV'UN ROBOT DÜNYASINA YOLCULUK

Yukarıda Otostopçunun Galaksi Rehberi'yle idare hukuku müfredatında yer alan konuların çoğuyla ilişki kurulmuştur. Asimov'un Ben, Robot eserindeki hikayeler, boşta kalan diğer konularla ilişki kurma potansiyeline sahiptir. Bu açıdan idare hukuku öğretimine Otostopçunun Galaksi Rehberi'yle başladıktan bir süre sonra Asimov'un "Ben, Robot" kitabında yer alan hikayelerden veya bu kitaptaki kurgunun dayandığı mantığı gösteren "Robot Serisi"ndeki⁷⁷ pasajlardan yararlanılabilir. Asimov'un bu eserlerinin, hukuki muhakemeye ciddi katkılar getirdiği çalışmalarda ispatlanmış olup⁷⁸ bu kurgusal olayların idare hukukunda da bir yere sahip olması önem arz etmektedir.

Hukukun bilim kurgu vasıtasıyla öğretimi üzerine çalışan ve senelerdir bu alanda çeşitli dersler veren Ellis, Asimov'un Robot Serisi ve onun temelindeki Ben, Robot'un robot ve android yaratımlarının etrafında ütöpik bir dünya inşa ettiğini belirtir⁷⁹. Asimov'un robotları ütöpik nitelikler taşımaktadır⁸⁰. Bu nitelikler, robotların muazzam biçimde yardımsever ve aşırı üretken olmaları ile insan varlığını güvenceye almak üzere tasarlanmış olmalarıdır. Robotların bu nitelikleri, Asimov'un ortaya çıkarmış olduğu "pozitronik beyin" mekanizmasıyla çalışmalarından kaynaklanır⁸¹.

Asimov, Ben, Robot'ta kendine özgü bir hukuki rejim inşa eder. Bu rejim, Üç Robot Yasası'na⁸² dayanır⁸³. Kendisi de muhakeme sürecini devam ettirdiği için daha sonra bunlara Robot Serisi'nin içinde yer alan "Robotlar ve İmparatorluk"ta Sıfırıncı Yasa'yı⁸⁴ eklemiştir⁸⁵.

Asimov'un robot dünyasının idare hukukuyla ilişkisi açısından ilk olarak çalışmaların esasını oluşturan "pozitronik beyin" kavramına değinilmelidir. Eserlerini 1940'larda kaleme almaya başlayan Asimov, robotların çalışma esası olan mekanizma için "pozitronik beyin" terimini kullanır. O günlerde varsayımsal olan pozitronik beyin, günümüzdeki yapay zekâyla

⁷⁷ Isaac Asimov, *Robot Serisi* (İthaki Yayınları, 2021), ilk baskısı 1953 yılına aittir

⁷⁸ De Cooman ve Petit, "Asimov for Lawmakers"; Döker ve Şeval, "Analysing the Portrayal of AI and the Law-Making Process in Science Fiction A Comparative Study of Isaac Asimov's Laws of Robotics and Philip K Dick's Do Androids Dream of Electric Sheep?"

⁷⁹ Jason Ellis, "Deconstructing the Human/Machine Hierarchy in the Works of Asimov and Dick", *Dynamic Subspace*, 31 Mart 2014, <https://dynamicsubspace.net/tag/asimov/>.

⁸⁰ Ellis.

⁸¹ Milner, *Locating Science Fiction*, 109.

⁸² "1. Robotlar, insanlara zarar veremez ya da eylemsiz kalarak onlara zarar gelmesine göz yumamaz.

2. Robotlar, Birinci Kanun'la çelişmediği sürece insanlar tarafından verilen emirlere itaat etmek zorundadır.

3. Robotlar, Birinci ya da İkinci Kanun'la çelişmediği sürece kendi varlıklarını korumak zorundadır."

⁸³ Asimov, *Ben, Robot*.

⁸⁴ "Bir robot insanlığa zarar veremez ya da zarar görmesine seyirci kalmaz."

⁸⁵ Döker ve Şeval, "Analysing the Portrayal of AI and the Law-Making Process in Science Fiction A Comparative Study of Isaac Asimov's Laws of Robotics and Philip K Dick's Do Androids Dream of Electric Sheep?"

pek çok benzer özelliğe sahiptir. Yapay zekâ, günümüz uygulamalarında pozitronik beyin gibi müthiş özelliklere sahip olmayıp pek çok hatasıyla birlikte varlık sürdürmeye başlamıştır. Öte yandan, insanların hizmetine sunulan, kimi hallerde özerk düşünme yetisine sahip olan ve insanla karşılıklı diyalog yürütebilen bir teknolojik araç olması nedeniyle pozitronik beyinle pek çok noktada ortaklaşmaktadır. Bilişim teknolojilerinin düzenlenmesinde Asimov'un eserlerinin yol gösterici olmasının nedeni de bu olsa gerektir. Asimov'un robot hikayelerinde, ileride kamu hizmetinde kullanımı hedeflenen⁸⁶ yapay zekâ araçlarına benzeyen robotların faaliyetleri yer alır. Özellikle "Ben, Robot"ta toplanmış olan hikayelerde robotların faydaları, riskleri ve zararları ile onların üretim ve denetimiyle görevli personelin riskler ve zararlarla başa çıkma yolları anlatılır. "Ben, Robot" robot yasalarının geçerli olduğu ideal bir evrende geçtiği için söz konusu sorunlar her zaman çözüme kavuşturulur. Aynı hikayeler, içinde bulunduğumuz hukuk düzeni bakımından değerlendirildiğinde ise yapay zekânın kullanımının ortaya çıkardığı çeşitli tartışmalar hakkında fikir sahibi olunabilmektedir.

"Ben, Robot" hikayelerinde, robotlar kamu personeline benzer biçimde çalışır. Ancak robotların yerine getirdikleri faaliyetler sırasında çeşitli sorunlar yaşanır. İnsan olmamaktan kaynaklanan bu farklılık, kamu personel hukukunun ilkeleri açısından değerlendirilebilir. Zira gelecekte kamu personeli yerine yapay zekânın geçmesi halinde ortaya çıkabilecek sorunlar tartışılmaya başlanmıştır⁸⁷ ve yerleşik hale gelebilecek bu yeni düzen hakkında öğrencilerin fikir sahibi olması önem taşımaktadır. Örneğin, kamu personel hukukunun Anayasa m. 70'te güvencesi bulunan liyakat ilkesi, işe en uygun kişinin seçilmesini ifade eder⁸⁸. Çeşitli hizmetlerde yapay zekânın kamu personeli yerinde olması liyakat ilkesinin sağlanması açısından daha uygun olabilir. Öte yandan, Ben, Robot'ta yer alan "Kovalamaca"⁸⁹ ve "Tavşanı Yakalamak"⁹⁰ hikayelerinde olduğu gibi, uzun süre hizmeti etkin biçimde yerine getiren bir robot hata vermeye başlayıp bir anda hizmetin durmasına yol açabilir. Bu durum, aynı zamanda idarenin sorumluluğunu da ilgilendirir.

Yapay zekânın belirli türleri, tıpkı Asimov'un robotları gibi iradi ve / veya öngörülemez hareket etmektedir⁹¹. "Yalancı"⁹² hikayesinde robot, Robot Yasalarını farklı yorumlayarak hizmet sırasında personele olması gerekenden farklı cevaplar üretir. Böyle bir durumda, sorumluluğun idareye atfedilip atfedilemeyeceği gündeme gelir. Kamu hizmetinde yapay zeka kullanımından kaynaklanan sorumlulukla ilgili henüz yapay zekaya özgü belirli kurallar ortaya

⁸⁶ European Commission. Joint Research Centre., "AI Watch, Artificial Intelligence in Public Services: Overview of the Use and Impact of AI in Public Services in the EU." (LU: Publications Office, 2020), 22, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/039619>.

⁸⁷ Amélie Beaux ve Joséphine Arrighi de Casanova, "Les chatbots-quand l'algorithme remplace l'agent public", içinde *La transformation numérique du service publique*, ed. Lucie Cluzel-Métayer, Catherine Prébissy-Schnall, ve Arnaud Sée (Mare&Martin, 2021), 317-30; Alexis Zarca, "L'impact du numérique sur les agents du service public", içinde *La transformation numérique du service publique*, ed. Lucie Cluzel-Métayer, Catherine Prébissy-Schnall, ve Arnaud Sée (Mare&Martin, 2021), 299-316.

⁸⁸ Nur Kaman, "Kamu Personeli", ed. Nur Kaman (İstanbul: On İki Levha, 2024), 419.

⁸⁹ Isaac Asimov, *Ben, Robot* (İstanbul: İthaki Yayınları, 2020), 38.

⁹⁰ Asimov, 80.

⁹¹ Jean-Bernard Auby, "Administrative Law Facing Digital Challenges", *European Review of Digital Administration & Law* 1, sy 1 (2020): 7-16; Hugo Barbier, "Intelligence artificielle et éthique", içinde *Droit de l'intelligence artificielle*, ed. Alexandra Bensamoun ve Grégoire Loiseau (LGDJ, 2022), 11-38.

⁹² Asimov, *Ben, Robot*, 103.

konmamıştır. Bununla beraber üç husus açısından konu tartışılabilir. İlk olarak, idarenin yapay zeka hizmetini özel hukuk kişisinden alması halinde dahi denetim ve gözetim yükümlülüğünü yerine getirmesi gerektiği ve bu nedenle hizmet kusurundan kaynaklı sorumlu tutulacağı ileri sürülebilir. İkinci olarak, idarenin kusursuz sorumluluğu kapsamına yapay zekanın kendi iradesini kullanabilen türlerinin dahil edilmesi gerektiği savunulabilir. Üçüncü olarak, kullanılan cihazların doğasından kaynaklı olarak gerçekleştirdikleri eylemlerin, idarenin sorumluluğunu azaltan durumlardan olup olamayacağı tartışılabilir⁹³. Ayrıca, idarenin sorumluluğunun belirlenebilmesi fikri, idarenin yapay zekâ araçlarını ya da hizmetini aldığı özel kişiyle yapılan sözleşme aşamasında yani diğer bir idare hukuku konusu olan ihaleyle ilgili yeni tartışmalar yapmayı gerektirir⁹⁴.

Son olarak, tartışılan bu hususlar müfredattaki kamu malları konusunu da ilgilendirir. İdarenin kullandığı veya kullanacağı yeni teknolojik araçların niteliği eskiden beri kullanılagelen kamu mallarından farklılaşmaktadır. Asimov'un eserlerinde robotlar ve diğer varlıkların hukuki niteliğinin tartışılması, yapay zekâ kullanımının artacağı gelecekte kamu hizmetinde kullanılacak malların hukuki rejiminin belirlenmesi bakımından önemlidir. Literatürde bu tartışmanın farklı eserler üzerinden ileri düzeyde yapıldığı da görülmektedir. Örneğin, Philip K. Dick'in bilim kurgu eserinden⁹⁵ esinlenilerek üretilen Blade Runner filmindeki⁹⁶ robot benzeri Androidlere hukuki kişilik atfedilip atfedilmeyeceği tartışılmaktadır⁹⁷. Asimov'un "Ben, Robot"undaki hikayeler, kamu hizmetinde kullanılacak teknolojik araçlara daha çok benzediğinden idare hukukundaki tartışmanın bu eserle yapılması daha yerinde olur.

SONUÇ

İdare hukuku öğretiminin geliştirilmesi için çalışmanın iki temel nedenden ötürü yararlı olabileceği tespit edilmiştir. İlk idare hukukunun özelliklerinden ikincisi son dönemde yaşanan teknolojik gelişmelerden kaynaklanmaktadır. İdare hukukunun dinamik bir yapısı olması ve Türk idare hukukunun Fransız idare hukukundan esinlenmesine rağmen aynı belirlilikteki kaynakları içermemesi anlaşılmasını zorlaştırabilmektedir. Yaşanan teknolojik gelişmeler bu zorluğu artırmaktadır. Teknolojik gelişmeler hem genç kuşağın öğrenme alışkanlıklarını hem de idare hukukunun içeriğini değiştirmektedir. Çeşitli hukuk sistemlerinde bilim kurgu eserlerinin öğretim zorluklarını aşmak üzere kullanıldığı görülmekte olup idare hukukundaki bu zorlukların aşılmasına da bilim kurgu eserlerinin katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu kapsamda idare hukuku öğretiminde kullanılabilecek bilim kurgu eserlerinin niteliği üzerinde durulmuştur. Buna göre eserler, idare hukuku müfredatındaki konularla doğrudan

⁹³ İdarenin yapay zeka teknolojilerine kullanması halinde sorumluluğuyla ilgili kapsamlı bir tartışma için bkz. Serkan Seyhan, *Yapay Zeka Teknolojileri Kapsamında İdarenin Sorumluluğu* (İstanbul: Onikilevha, 2023), 292.

⁹⁴ A. Deniz Bilgehan, *Siber Alanda Sunulan Kamu Hizmetinde Erişilebilirlik İlkesi* (İstanbul: Onikilevha, 2025), 295.

⁹⁵ Philip K. Dick, *Androidler Elektrikli Koyun Düşler Mi?*, çev. Nur Yener (Alfa Yayınları, 2020), ilk baskısı 1968 yılına aittir.

⁹⁶ *Blade Runner*, Action, Drama, Sci-Fi (The Ladd Company, Shaw Brothers, Warner Bros., 1993).

⁹⁷ Mitchell Travis ve Kieran Tranter, "Interrogating absence: the lawyer in science fiction", *International Journal of the Legal Profession* 21, sy 1 (02 Ocak 2014): 23.

ilişkilendirilebilecek kişi, nesne ve / veya olaylar içermeli, ders öncesinde öğrenci tarafından anlaşılabilirlikte açıkta olmalı, uygulamada sorunlar üzerine eleştirel düşünmeye sevk edebilmeli ve gelecekte idare hukukunda yaşanacak değişimler hakkında tartışmayı sağlayabilecek veriler sunabilmelidir. Bu kriterler bağlamında, idare hukuku dersinde kullanılmak üzere bilim kurgunun kült eserlerinden iki kaynak üzerinde kısa değerlendirmeler yapılmıştır.

Bilim kurgu eserlerinin idare hukuku öğretimine çeşitli yönden katkı sağlayabileceği tespit edilmiştir. Bilim kurgu eserleri teknolojiye dair içerdikleri öngörüler sayesinde, günümüz teknolojik gelişmeleri nedeniyle hukuk öğrencilerinin fikir sahibi olması gereken konularda malumat edinmesini sağlar. Bu fikir sahibi olma hali yalnızca geleceğe dair öngörülerle ilgili değildir. Öğrencilerin ilgisini çektiği ispatlanmış olan motiflerle hukuk tartışması yapılması sağlanır.

Öğrenci, özenle seçilmiş bir bilim kurgu eserini öğretim elemanının yönlendirmeleriyle incelediğinde, idare hukuku konularıyla ilgisini çeken bir yolla tanıştığı için bilgileri uzun süre hafızasında tutabilir ve bir hukukçunun sahip olması gereken eleştirel ve dönüştürücü düşünme biçimine yaklaşabilir.

Son olarak belirtmek gerekir ki, idare hukuku öğretiminde kullanılabilecek bilim kurgu eserleri, bir makale içinde tüketilemez. Bu makalenin kaynakçasında yararlanılan çeşitli eserler incelendiğinde de görülecektir ki, öğretim elemanları hukuk derslerinde çeşitli pek çok bilim kurgu eserlerinden yararlanmış ve bunları raporlamıştır. Türkiye'deki idare hukuku doktrininde de araştırmacıların bir araya gelerek idare hukuku öğretiminde bilim kurgu eserleri hakkında tartışmasıyla verimli sonuçlara ulaşması ve müfredat için bir plan yapmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, Douglas. *Otostopçunun Galaksi Rehberi*. Alfa Yayınları, 2017.
- Akduman, Gülbeniz ve Zeynep Hatipoğlu. “Kim Bu Z Kuşağı?” *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries* 5, sy 9 (30 Aralık 2021): 203-26.
- Akıllıoğlu, Tekin. “İleri İdare Hukuku Seminerleri İdare Hukuku Üzerine Düşünceler Hukuk Metodolojisinin İdare Hukuku Alanına Uygulanması”. *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi* 16, sy 1-3 (2013).
- Aksoylu Ürger, Özge. “Son Anayasa Değişiklikleri Uyarınca Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Türk Hukukundaki Yeri”, içinde *Alanya 4. Uluslararası Hukuk Sempozyumu* (Antalya, 2018), 136-159
- Akıylmaz, Bahtiyar, Murat Sezginer ve Cemil Kaya. *Açıklamalı-İçtihatlı Türk İdari Yargılama Hukuku*. Ankara: Savaş, 2019.
- Akıylmaz, Bahtiyar, Murat Sezginer ve Cemil Kaya. *Türk İdare Hukuku*. Ankara: Savaş, 2024.
- Ansay, Tuğrul. “Hukuk Eğitiminde Reform”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 26, sy 1 (1969).
- Ardıçoğlu, M. Artuk. “Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”, *Ankara Barosu Dergisi* 75, sy 3.
- Asimov, Isaac. *Ben, Robot*. İstanbul: İthaki Yayınları, 2020.
- Asimov, Isaac. *Robot Serisi*. İthaki Yayınları, 2021.
- Atay, Ender Ethem. *İdare Hukuku* (Ankara: Seçkin, 2022).
- Auby, Jean-Bernard. “Administrative Law Facing Digital Challenges”. *European Review of Digital Administration & Law* 1, sy 1 (2020): 7-16.
- Barbier, Hugo. “Intelligence artificielle et éthique”. İçinde *Droit de l'intelligence artificielle*, editör Alexandra Ben-samoun ve Grégoire Loiseau, 11-38. LGDJ, 2022.
- Beaux, Amélie ve Joséphine Arrighi de Casanova. “Les chatbots-quand l’algorithme remplace l’agent public”. İçinde *La transformation numérique du service publique*, editör Lucie Cluzel-Métayer, Catherine Prébissy-Schnall, ve Arnaud Sée, 317-30. Mare&Martin, 2021.
- Bilgehan, A. Deniz. *Siber Alanda Sunulan Kamu Hizmetinde Erişilebilirlik İlkesi*. İstanbul: Onikilevha, 2025.
- Blade Runner*. Action, Drama, Sci-Fi. The Ladd Company, Shaw Brothers, Warner Bros., 1993.
- Bowater, Laura, Christine Cornea, Helen James ve Richard P. Bowater. “Using science fiction to teach science facts”. *The Biochemist* 34, sy 6 (01 Aralık 2012): 15-20. <https://doi.org/10.1042/BIO03406015>.
- Burgess, Paul. “The Rule of Law, Science Fiction, and Fears of Artificial Intelligence”. *Law, Technology and Humans* 4, sy 2 (14 Kasım 2022): 124-36.
- Bülbül, Erdoğan ve Bertrand Seiller. “Le droit administratif turc”. *AJDA*, sy 16 (25 Nisan 2005).
- Campbell, Ellie ve Antonia Eliason. “Teaching Law and Science Fiction at the University of Mississippi”, 2021.
- Candan, Turgut. *Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu*. Ankara: Yetkin, 2020.
- Cassese, Sabino. “The Current State of Administrative Law”. İçinde *Le futur du droit administratif The Future of Administrative Law*, editör Jean-Bernard Aubry. Paris: LexisNexis, 2019.
- Chapus, René. *Droit administratif général Tome 1*. Paris: Montchrestien, 2001.
- Contreras, Jorge L. “What the Law Can Learn from Science Fiction”, *The Digital Constitutionalist*, 20 Mayıs 2022.
- Çıtak, Halim Alperen. “İdare Hukukunun İçtihadî Karakteri” (Doktora, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, 2019).

- De Cooman, Jerome ve Nicolas Petit. "Asimov for Lawmakers". *Journal of Business and Technology Law* 18, sy 1 (2023 2022): 1-34.
- Dias, Shenali. "Legal science fiction—a non-conventional form of legal education?" *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 19, sy 6 (01 Haziran 2024): 548-49. <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpae010>.
- Dick, Philip K. *Androidler Elektrikli Koyun Düşler Mi?* Çeviren Nur Yener. Alfa Yayınları, 2020.
- Dorantes-Gonzalez, Dante Jorge. "Beynin Bilinçdışı Öğrenme Mekanizmaları". İçinde *Özgür İrade? Hukuk, Nörobilim, Psikoloji ve Ötesi*, editör Ozan Erözden, Salih Haydar Günler, Mustafa Ebrar Palteki, ve Cem Uysal, çeviren İrem Nur Keskin, Deniz Hazal Özen, ve Meryem Ünlü. İstanbul: Zoe Kitap, 2021.
- Döker, Yeliz Figen ve Habibe Deniz Şeval. "Analysing the Portrayal of AI and the Law-Making Process in Science Fiction A Comparative Study of Isaac Asimov's Laws of Robotics and Philip K Dick's Do Androids Dream of Electric Sheep?" İçinde *Science Fiction as Legal Imaginary*, editör Alex Green, Mitchell Travis, ve Kieran Tranter. Taylor & Francis, 2024.
- Dumont, Gilles ve Jean Sirinelli. *Droit administratif*. 15. bs. Paris: Dalloz, 2023.
- Dunbay, Seda. "Yürütmenin Büyümesi Sorunsalı Karşısında Liberal Demokrasilerin Geleceğine İlişkin Kısa Bir Değerlendirme", içinde *Cumhuriyetin Yüzüncü Yılına Kadın Hukukçuların Armağanı: Kamu Hukukunun Temel Sorunları ve Eleştirel Hukuk Çalışmalarına Bir Katkı*, ed. Zülfiye Yılmaz (İstanbul: On İki Levha, 2023).
- Dunlop, C. R. B. "Literature Studies in Law Schools". *Cardozo Studies in Law and Literature* 3, sy 1 (1991): 63-110. <https://doi.org/10.2307/743502>.
- Duran, Lütfi. *İdare Hukuku Ders Notları*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1982.
- Egelandsdal, Kjetil, ve Jan-Ove Færstad. "Student-active lectures in legal education". *The Law Teacher* 58, sy 2 (02 Nisan 2024): 217-33. <https://doi.org/10.1080/03069400.2024.2335033>.
- Ekmekçi, Çelik. "Science Fictional Parody as a Postmodernist Trope in Douglas Adams's Serial Novels the Hitchhiker's Guide to the Galaxy". Yüksek Lisans, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Ellis, Jason. "Deconstructing the Human/Machine Hierarchy in the Works of Asimov and Dick". *Dynamic Subspace*, 31 Mart 2014.
- Erdem, Fazıl Hüsnü. "Türkiye'de Hukuk Eğitimi: Çözüm Arayışları, Sorunlar ve Öneriler". *Şarkiyat* 13, sy 1 (30 Nisan 2021).
- Erlank, Wian. "From Science Fiction to Science Fact - The Ivory Tower's Role in Developing the Law of the Future". Rochester, NY: Social Science Research Network, 15 Eylül 2021.
- European Commission. Joint Research Centre. "AI Watch, Artificial Intelligence in Public Services: Overview of the Use and Impact of AI in Public Services in the EU." LU: Publications Office, 2020. <https://data.europa.eu/doi/10.2760/039619>.
- Ezeani, Elimma C. "Measuring teaching effectiveness: transformative learning in legal education". *The Law Teacher* 58, sy 4 (01 Ekim 2024).
- Fodor, Martin. "Smart Cities: Democratic and Inclusive Cities". The Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe, 03 Ekim 2019.
- Freire, Paulo ve Donald P. Macedo. *Pedagogy of the Oppressed: 30th Anniversary Edition*. Çeviren Myra Bergman Ramos. 30th anniversary edition. New York: Bloomsbury Publishing, 2014.
- Giritli, İsmet, Pertev Bilgen, Tayfun Akgüner ve Kahraman Berk. *İdare Hukuku*. İstanbul: Der Yayınları, 2015.

- Güran, Sait. “Hukuk Fakültelerinde Öğretim; Yönetimin Değerlendirilmesi, Program Analizi, Kadrolar ve Öğrenci Profili”, 84-92. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2011. https://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/hukuk_ogretimi.pdf.
- Hacımuratlar, Zeliha. “İdari Usule Katılım”. 2011.
- Harrison, Thomas. “Sci-Fi, History and Law as Speculative Storytelling”. SSRN Scholarly Paper. Rochester, NY: Social Science Research Network, 15 Ocak 2019.
- Hırş, Ernest E. *Pratik Hukukta Metot*. 4. Tıpkı Basım. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2000.
- Kalabalık, Halil. *İdare Hukuku Dersleri Cilt II* (Ankara: Seçkin, 2024).
- Kaman, Nur. “Kamu Personeli”. Editör Nur Kaman. İstanbul: On İki Levha, 2024.
- Kanadoğlu, Osman Korkut ve Ahmet Mert Duygun. *Anayasa Hukukunun Genel Esasları* (İstanbul: Onikilevha, 2025).
- Kaman, Nur. “Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve Kamu Personel Hukukuna Etkileri”, içinde *Cumhurbaşkanlığı Sisteminde Yürütme Sempozyum Bildiri Kitabı* (Marmara Üniversitesi Yayınevi, 2019).
- Kuçak Toprak, Gizem. “Science Fiction and Architecture as an Elective Course in Architectural Education”. *Online Journal of Art and Design* 12, sy 2 (2024).
- Lebreton, Gilles. *Droit administratif général*. 12. bs. Paris: Dalloz, 2023.
- Lombard, Johanna Christina. “A Pangalactic Gargle Blaster of Lilliputian Proportions: A Comparative Analysis of Jonathan Swift’s Gulliver’s Travels and Douglas Adams’s the Hitchhiker’s Guide to the Galaxy”, 2017.
- McHale, Brian. *Postmodernist Fiction*. Taylor & Francis, 2004.
- Michalsky, Walt. “Manipulating Our Futures: The Role of Science Fiction in Education”. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas* 52, sy 6 (01 Şubat 1979): 246-49. <https://doi.org/10.1080/00098655.1979.10113595>.
- Milner, Andrew. *Locating Science Fiction*. Liverpool Science Fiction Texts and Studies. Liverpool University Press, 2012. <https://doi.org/10.5949/9781846317804>.
- Newbery-Jones, Craig. “‘The Changes That Face Us’: Science Fiction as (Public) Legal Education”. *Law, Technology and Humans* 4, sy 2 (14 Kasım 2022).
- Oberdorff, Henri. “La transformation numérique de l’administration publique”. *Revue du droit public*, sy 5 (Eylül 2020).
- Okay Tekinsoy, Özge. “Kolluk Faaliyetleri”. İçinde *İdare Hukuku*, editör Nur Kaman. İstanbul: On İki Levha, 2024.
- Onar, Sıddık Sami. *İdare Hukuku Cilt I*, 1966.
- Özdemir, Halit Eyüp. “Kamulaştırma”. İçinde *İdare Hukuku*. İstanbul: On İki Levha, 2024.
- Özdemir, Halit Eyüp. “Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Hukuki Çerçevesi”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6, sy 1 (01 Nisan 2019): 265-82.
- Rancière, Jacques. *Cahil Hoca Zihinsel Özgürleşme Üstüne Beş Ders*. Çeviren Savaş Kılıç. Metis, 2023.
- Rathod, Virendra Pratap Singh. “The Imaginations Of Science Fiction As Moulding Legal Thought: A Contextual Analysis - LHSS Collective”, 28 Ekim 2024.
- Sancakdar Oğuz, Lale Burcu Önüt, Eser Us Doğan, Mine Kasapoğlu Turhan ve Serkan Seyhanvd., *İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı*, 12. bs (Ankara: Seçkin, 2024).

- Sartor, Giovanni. "Human Rights in the Information Society: Utopias, Dystopias and Human Values". İçinde *Philosophical Dimensions of Human Rights*, editör Claudio Corradetti, 293-307. Springer Netherlands, 2012.
- Seiller, Bertrand. *Droit administratif*. Champs – Université. Paris: Flammarion, 2021.
- Sever, Dilşad Çiğdem. "Cumhurbaşkanının Teşkilatlanma Konusundaki Yetkileri ya da "Parthenogenesis" Olmak", *Kamu Hukukçuları Platformu Tam Metin Bildiri Kitabı*, 2020, 353-389.
- "Science fiction". İçinde *Oxford Learners Dictionaries*, 2025.
- Şahin, Cenk Yaşar. *Acele Kamulaştırma* (İstanbul: Onikilevha, 2018).
- Tan, Turgut. *İdare Hukuku*. 8. bs. Ankara: Turhan Kitabevi, 2019.
- T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. "Ulusal Akıllı Ulaşım Sistemleri Strateji Belgesi ve 2020-2023 Eylem Planı", 05 Ağustos 2020. <https://www.uab.gov.tr/duyurular/ulusal-akilli-ulasim-sistemleri-strateji-belgesi-ve-2020-2023-eylem-planı-yayınlandı>.
- Tranter, Kieran. "The magnitudes of law and science fiction". İçinde *Cultural Legal Studies of Science Fiction*. Routledge, 2024. <https://libro.eb20.net/Reader/rdr.aspx?b=211379063>.
- Travis, Mitchell. "Making Space: Law and Science Fiction". *Law and Literature* 23, sy 2 (2011): 241-61. <https://doi.org/10.1525/lal.2011.23.2.241>.
- Tranter, Kieran. "Teaching professional ethics through popular culture". *The Law Teacher* 50, sy 2 (03 Mayıs 2016).
- Travis, Mitchell, ve Kieran Tranter. "Interrogating absence: the lawyer in science fiction". *International Journal of the Legal Profession* 21, sy 1 (02 Ocak 2014): 23-37.
- Vrasidas, Charalambos, Lucy Avraamidou, Katerina Theodoridou, Sotiris Themistokleous, ve Petros Panaou. "Science Fiction in Education: Case Studies from Classroom Implementations". *Educational Media International*, 03 Temmuz 2015.
- Weimer, Maryellen. *Learner-Centered Teaching: Five Key Changes to Practice*. Jossey-Bass, 2002.
- Weiner, Jesse, Benjamin Eldon Stevens, ve Brett M. Rogers. "Introduction: The Modern Prometheus Turns 200". İçinde *Frankenstein and Its Classics: The Modern Prometheus from Antiquity to Science Fiction*, editör Jesse Weiner, Benjamin Eldon Stevens, ve Brett M. Rogers. Bloomsbury Publishing, 2018.
- Yasin, Melikşah. "Kentsel Dönüşüm Uygulamalarına İlişkin Temel İlkeler". İçinde *Kentsel Dönüşüm Hukuku*, editör Melikşah Yasin ve Cenk Yaşar Şahin. Onikilevha, 2015.
- Yeffeth, Glenn. *The Anthology At The End Of The Universe: Leading Science Fiction Authors On Douglas Adams' The Hitchhiker's Guide To The Galaxy*. BenBella Books, 2005.
- Yıldırım, Turan. "Türkiye'nin İdari Teşkilatı". İçinde *İdare Hukuku*, editör Nur Kaman. İstanbul: Onikilevha, 2024.
- Yıldırım, Turan. "Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 23, sy 2 (10 Aralık 2017): 13-28.
- Yıldırım, Turan ve Gül Fiş Üstün. *Açıklamalı-Notlu İdari Yargılama Usulü Kanunu*. İstanbul: On İki Levha, 2020.
- Zarca, Alexis. "L'impact du numérique sur les agents du service public". İçinde *La transformation numérique du service public*, editör Lucie Cluzel-Métayer, Catherine Prébissy-Schnall, ve Arnaud Sée, 299-316. Mare&Martin, 2021.
- Zedalis, Jennifer. "The Time-Traveling Lawyer: Using Time Travel Stories and Science Fiction in Legal Education". *British Journal of American Legal Studies* 11, sy 2 (13 Kasım 2022).

EXTENDED SUMMARY

THE APPLICABILITY OF SCIENCE FICTION FOR TEACHING ADMINISTRATIVE LAW

Aslıhan Deniz Bilgehan, Ph.D.
Istanbul Bar, adbilgehan@outlook.com
<https://orcid.org/0000-0003-33737-5909>

It is crucial that the responsibility of the administration to fulfill its duties and exercise its powers is internalized by all segments of society, especially administrative personnel and legal experts to prevent disasters in countries from causing severe destruction.

The goal of improving administrative law education is to instill a culture of responsibility among legal professionals and practitioners, and the teaching methods should be chosen accordingly. Many researchers have identified that science fiction provide an effective path toward this goal.

Two main criteria emerge for selecting works to be used in administrative law education. First, the work should encourage students to think critically and discuss future predictions. Second, it should contain narratives or entities that can be directly linked to administrative law topics. Based on these criteria, two science fiction works have been identified as valuable resources: Douglas Adams' *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy* and Isaac Asimov's *I, Robot*. Of course, other works from the vast realm of science fiction could also be adapted for this purpose.

The Hitchhiker's Guide to the Galaxy, a classic of science fiction, offers a narrative suitable for introducing all fundamental topics of administrative law. The story involves an administrative action established on the demolition order constructed by the municipality. These elements provide a foundation for students to critically examine several administrative law subjects.

For instance, one of the most significant recent issues in Turkish administrative law relates to urban transformation rules and practices. Problems often stem from demolitions being executed for motives other than their intended purposes. In Adams' story, the municipality issues a demolition order for a house before Earth's destruction to build a gateway that allows certain people to reach space. It cannot be said that the goal of the demolition order is public interest.

Additionally, the spaceship that Arthur Dent and an alien board by hitchhiking to escape Earth's destruction recalls the autonomous vehicles administrations plan to use in the future. The imminent use of driverless vehicles on highways is well known

in Turkey and worldwide. The inclusion of such technological foresight in *The Hitchhiker's Guide to the Galaxy* stems from its nature as science fiction. Had Arthur Dent's story been written solely as a case study about a municipal demolition decision, it would lack these visionary elements.

Regarding Asimov's robot universe and its relation to administrative law, the main element is his foundational concept of the "positronic brain." Asimov, writing in the 1940s, coined this term for the mechanism underlying robot operation. Though hypothetical then, the positronic brain shares many features with today's artificial intelligence (AI). While current AI does not possess the extraordinary capabilities attributed to the positronic brain, it has entered our lives with many imperfections. As a technological tool offered for human service, sometimes with autonomous decision-making and interactive dialogue abilities, AI shares many similarities with the positronic brain. This likely explains why Asimov's works guide the regulation of information technologies.

In Asimov's stories, robots perform roles similar to AI tools anticipated for future public service. Especially in *I, Robot*, the benefits, risks, and harms of robots, and how personnel responsible for their production and oversight manage these challenges, are explored. Since *I, Robot* is set in an ideal universe governed by robot laws, these issues are always resolved. However, evaluating these stories in the context of our current legal system provides insights into debates surrounding AI use.

In *I, Robot*, robots work similarly to public officials but encounter problems due to their non-human nature. This difference can be examined through public personnel law principles. As the prospect of AI replacing public officials emerges, it is important for students to understand potential issues in this new order. This discussion leads to three other administrative law topics.

First is liability arising from AI use in public service. Some AI types, like Asimov's robots, act autonomously and unpredictably. Second, determining administrative liability requires new discussions during contracting with private entities providing AI tools or services, linking to public procurement law. Third, these issues relate to public property law. Debates on the legal status of robots and other entities in Asimov's works are significant for defining the legal regime of assets used in public service as AI use grows. Discussing these topics through *I, Robot* encourages debate about future legal frameworks and introduces students to new technological entities within public property law, fulfilling the two criteria for using science fiction in administrative law education.